

Problemen met de bosrank (*Clematis vitalba*) in de Almeerderhout

In de relatief jonge bossen van de IJsselmeerpolders komt gedurende de eerste decennia na aanleg meestal een zeer soortenarme vegetatie voor. De samenstelling daarvan is voorsnog niet stabiel en afhankelijk van o.a. de bodemvorming en de aanvoer van plantezaden. In enkele bossen van de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland zijn in de zestiger jaren pogingen ondernomen tot floraverrijking door middel van inzaai van wilde planten. Het bleek dat een aantal licht- en stikstofminnende soorten, zoals nagelkruid, look zonder look, robertskruid en bosadoorn, zich goed kan vestigen aan bosranden (Koridon & Smit 1972). De bossen rond Almere, waaronder de Almeerderhout, hadden reeds kort na de aanleg een belangrijke

recreatieve functie. Mede daarom is in 1974 de bosrank (*Clematis vitalba*) doelbewust aangeplant in de Almeerderhout met het doel om de bosvegetatie te verrijken. Op een zestal plaatsen in de zuidoosthoek van dit bos zijn 10 planten, verspreid over een oppervlakte van ca. 1,5 ha aangeplant. De planten zijn goed aangeslagen, maar vormen aanvankelijk geen bedreiging voor de jonge bosopstanden. Door de ideale plaatselijke omstandigheden waren de groei en verspreiding van de klimplant in 1986 reeds zodanig toegenomen dat er verschillende vakken van het in 1982 aangeplante gemengde loofhout volkomen overwoekerd waren, waarbij de jonge bomen tegen de grond werden gedrukt.

beperkt aantal chemische middelen in verschillende concentraties. Voor een deel zijn deze voorafgegaan door mechanische bestrijding (maaïen) en door het handmatig verwijderen van de bosrank. De resultaten van dit onderzoek worden hier toegelicht zodat hiervan gebruik gemaakt kan worden bij een mogelijke aantasting onder soortgelijke omstandigheden.

De biologie van de bosrank

1 Verspreiding

Het geslacht *Clematis* behoort tot de familie der Ranunculaceae en telt ongeveer 300 soorten en hybriden. Veel soorten zijn klimplanten en worden in de tropen, subtropen en gematigde zone vertegenwoordigd (Sieber & Kucera 1980).

De bosrank (*Clematis vitalba*) is inheems in Zuid- en Midden-Europa en komt voor van Noord-Afrika tot de Kaukasus (Clapham et al 1962). De plant wordt wel beschreven als een kalkminnende (calcicole) soort, die op grond groeit met hoge calciumconcentraties met daarnaast een hoog gehalte aan kalium, natrium en magnesium (Salisbury 1952). In Nederland is de bosrank algemeen in Zuid-Limburg en minder algemeen langs de grote rivieren in het oostelijk gedeelte. Van nature groeit de plant hier op nitraatrijke, enigszins vochtige en kalkhoudende gronden in mantelgezelschappen van bossen van het *Ulmion carpiniifoliae* (Westhof & Den Held 1975).

De soort wordt gerekend tot kensoort van de orde der *Prunetalia spinosae* en de associatie *Ulmo-clematidetum*. In Zuid-Limburg beheerst de bosrank talrijke bosranden volledig, vooral op de onderste delen van hellingen op kalkrijke lössgronden. Buiten de genoemde gebieden is de bosrank niet met zekerheid als oorspronkelijke wilde plant te beschouwen. Na aanplant breidt de plant zich gemakkelijk uit, vooral in de kalkrijke duinen waar

Om de jonge opstand in de aange-taste vakken te redden en om de voortgaande verspreiding van de woekerende klimplant te voorkomen is een aantal bestrijdingsmaatregelen

getroffen. Vanwege onbekendheid met een doelgerichte bestrijdingsstrategie van deze plant is een aantal methoden toegepast en getoetst. Deze bestonden uit het bespuiten met een

Summary

Old Man's Beard (*Clematis vitalba*) was introduced in the Almeerderhout Forest to enrich the forest vegetation. Ideal growing conditions allowed this picturesque creeper to propagate itself to become a serious threat to new plantations. Chemical control was needed to save the infested stands and to limit further spread. Very good control was achieved by applying Fydulan G (dalapon/dichlo-

benil) granules (80 kg/ha) in early spring to kill weeds. Next the exposed Old Man's Beard plants were sprayed in June with Roundup (glyphosate) applied as a leafspray 5% in 300 l/ha using a knapsack sprayer. Overstayers and regrowth of *Clematis* were re-treated with Roundup. This control strategy kept contamination of the environment to a minimum and left the host vegetation undamaged.

de bosrank de natuurlijke struweelgezelschappen penetreert (Weeda 1985).

2 Bloem en zaad

De bosrank is verreweg de grootste en meest forse liaan van de inheemse flora. De bloei valt in de zomer van juli tot september en is overvloedig. De bloeiaar is ca. 20 cm lang en draagt ongeveer 20 bloemen. De bloem is ca. 2,5 cm lang en heeft 4 tot 5 kroonbladeren die ca. 50 helmraden en 30 stempels omsluiten (Mitchell 1975). De bosrank is gekenmerkt door de grote hoeveelheden grijze viltachtige zaden. Deze blijven als baarden in de bomen hangen ook nadat de bladeren gevallen zijn (vandaar de Engelse naam "old man's beard"). Gedurende de herfst en de winter worden de zaden afgestoten. De zaden zijn licht, met een veerachtige pluim en kunnen over grote afstanden door de wind verspreid worden. Kieming kan plaatsvinden onder zeer uiteenlopende omstandigheden wat temperatuur, vocht en licht betreft en is mede afhankelijk van de tijd van het jaar. Een koude periode van 5 graden Celcius gedurende twee maanden schijnt de kieming te bevorderen (Grime & Mason 1981).

3 Groei

De bosrank is een meerjarige gewas dat zijn bladeren in de winter verliest. De plant kan enkele meters per groeiseizoen in lengte toenemen. De stengel van 1-2 jaar oude planten is geribd en buigzaam en verhout langzaam bij het ouder worden. Bij zeer oude planten kan de stengel een doorsnede van 6-7 cm bereiken. Door middel van talrijke uitlopers kan de plant uiteindelijk zeer grote afstanden van zijn oorsprong bereiken. Eén van de belangrijkste eigenschappen van de bosrank is het vermogen tot hergroei van afgesneden stengelstukken. Regeneratie met wortelvorming aan de knopen is goed mogelijk bij stengelstukken van ca. 15 cm of groter. Een en ander is afhankelijk van de omgevingsfactoren na het doorsnijden en van de leeftijd van het weefsel. Het blijkt dat meerjarige stengelstukken makkelijker rege-

■ Fig. 1. Bosrank in opstand van gemengd loofhout.

neren dan éénjarige (Kennedy 1984).

De bosrank als probleem

De bosrank is, behalve in Nieuw-Zeeland, nergens ter wereld geregistreerd als schadelijk gewas (Holm et al 1979). In sommige Zuid Europese landen wordt wel melding gemaakt van bestrijding van deze plant in o.a. wijngaarden (Fryer & Makepeace 1978). In Engeland heeft de bosrank in het algemeen weinig effect op de vegetatie behalve in jonge bosaanplant op kalkhoudende gronden waar het problemen op kan leveren (Mitchell 1975). Voorts wordt ook melding gemaakt van enkele schadegevallen in bossen en boomgaarden in Noord-Amerika (Ryan 1985), maar hier betreft het een Amerikaanse soort (*Clematis virginiana*). In Nieuw-Zeeland is de bosrank een uit Europa geïntroduceerde plant die sinds de tachtiger jaren zeer grote problemen oplevert in bossen en natuurgebieden. In 1985 is de plant daar geklassificeerd als een schadelijk gewas klasse A (West 1987). In Nederland is

bekend dat overvloedige groei van de bosrank een probleem kan zijn in de hakhoutcultuur.

Het probleem van de bosrank in de Almeerderhout is vermoedelijk ontstaan door een samenloop van omstandigheden. Drie factoren zijn hierbij van invloed: 1 een goed gedraineerde voedselrijke kalkhoudende grond die snelle ontkieming en groei bewerkstelligt, 2 een geschikt biotoop door het open karakter van het nog jonge bos met veel randinvloeden, 3 relatief veel wind die voor verspreiding van de zaden zorgt.

Zoals verwacht groeiden de aangeplante planten in de eerste jaren nog niet direct uit tot een plaag, maar wel werd reeds het nodige zaad geproduceerd en verspreid. Pas in 1986 waren de verspreiding en groei zodanig dat er enkele vakken van het in 1982 aangeplante gemengde loofhout volkomen waren overwoekerd. De bosrank bedekte met haar enorme massa van stengels en bladeren grote oppervlakten en de jonge bomen werden tegen de grond gedrukt en verstikt (Fig. 1). In eerste instantie is dat jaar ca. 5 ha

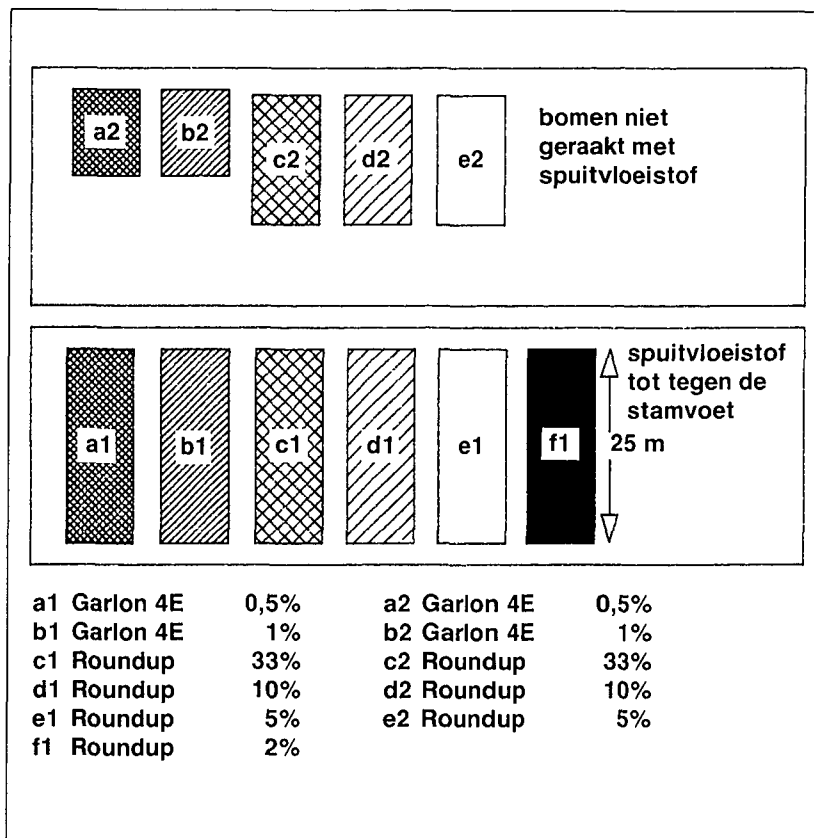
Proef 2

In deze proef zijn de middelen Roundup (glyfosaat) en Garlon 4E (triclopyr) in verschillende concentraties toegepast (zie fig. 3).

Op 2 juni 1987 zijn de proefvakken bespoten met een AZO-propaan rugspuit met spleetkoppen. Het middel Roundup is gespoten met de concentraties 2%, 5%, 10% en 33% en Garlon 4E met de concentraties 0,5% en 1%. De middelen zijn verspoten in 300 liter water per hectare. Op de proefvakken was de bosrank fors ontwikkeld en bedekte de bodem tot op een hoogte van ca. 50 cm. Er is tot de stamvoet van de bomen gespoten zodanig dat ook het onderste stamgedeelte in aanraking is gekomen met de spuitvloeistof. Op een gedeelte van het proefveld is het contact van spuitvloeistof met de stamvoet vermeden. De mogelijke schadelijke effecten van bespuiting van het onderste stamgedeelte konden zodoende beoordeeld worden. Zie figuur 3. Op 30 juni zijn de proefvakken die met Garlon E behandeld waren bespoten met een 5%-oplossing van Roundup. In 1988 is deze proef voortgezet en is het gehele proefveld op 28 maart met 80 kg Fydulan G per ha behandeld en op 7 juni is de hergroei van bosrank behandeld met 5%-oplossing van Roundup.

Proef 3

Voor deze proef zijn een opstand van gemengd loofhout en een opstand van populier geselecteerd. Beide opstanden waren 7 jaar oud en zeer zwaar met de bosrank bezet. Het gemengde loofhout was zelfs volledig bedekt met een deken van stengels en bladeren, zodat de bomen verstikt werden en ten dode waren opgeschreven. De vraag was of een dergelijke opstand nog te redden viel. De proef is opgezet in tweevoud met een proefperkgrootte van ca. 1200 m² (zie fig. 4). In populier ligt geen blanco, in het gemengde loofhout één. Beide objecten zijn op 18 maart 1988 met Fydulan G 80 kg/ha gestrooid, nadat eerst al de bosrank was geknipt en uit de opstand verwijderd. Op 3 juni is alle ondergroei zoals liguster, vlier

■ Fig. 3. Proefschema van proef 2.

en roos uit de loofhoutopstand verwijderd voor betere toegankelijkheid. Op 14 juni is de bosrank, nadat deze weer voldoende uitgegroeid was, bespoten met een 5%-Roundupoplossing met een AZO-propaan rugspuit. Een klein gedeelte is behandeld met 5% Garlon 4E. Op 18 juli is ook alle bosrank uit het onbehandelde gedeelte handmatig verwijderd om verdere besmetting te voorkomen. Op 6 september is alle hergroei van de bosrank, vaak gedrongen planten met weinig ontwikkelde uitlopers, nogmaals met een 5%-Roundup-oplossing bespoten.

Resultaten

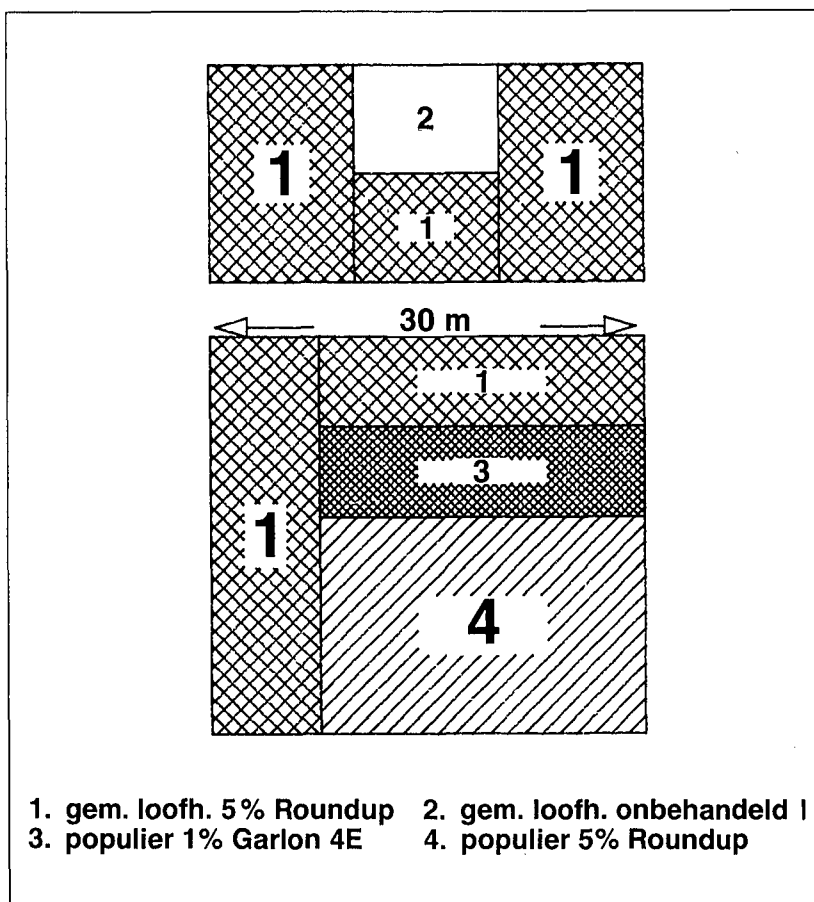
Proef 1

De eerste resultaten van de behandeling waren al na twee weken zichtbaar door het vergelen van de brandnetel. Op 22 mei 1987 zijn de brandnetel en het kweekgras volledig afgestorven en zijn de dode plantenresten in elkaar gezakt. Ook klein hoefblad en klee-

kruid waren verwelkt, behalve bij de behandeling van 80 kg/ha waar nog enkele kwijnende exemplaren van het kleeftkruid gevonden werden. Op 10 juni is alle onkruid bestreden met uitzondering van de vlier en de bosrank. Wel zijn deze goed geëxponeerd doordat al het andere onkruid verdwenen was. De doelgerichte behandeling met Roundup op 30 juli bleek zo effectief dat de proefperken volledig vrij bleven van alle onkruiden, inclusief de bosrank, gedurende de rest van het jaar. De herbehandeling in 1988 met beide doseringen Fydulan G had tot gevolg dat ook gedurende dat jaar het proefveld volledig onkruidvrij is gebleven. Alleen op het in 1988 onbehandelde gedeelte kwam een geringe hergroei van kweek voor.

Proef 2

Op 10 juni 1987, ruim een week na de behandeling, zijn de eerste effecten duidelijk waarneembaar. Bij Roundup

■ Fig. 4. Proefschema van proef 3.

neemt de effectiviteit toe met toenemende concentratie. Bij 2%-concentratie is groeiremming waarneembaar, bij 5% en 10% zijn de groeipunten en bovenste bladeren aan het afsterven, terwijl deze bij 33% reeds zijn afgestorven. Op de onderste bladeren is echter nog geen effect te zien. De behandeling met Garlon 4E laat een soortgelijk beeld zien. Zowel bij de concentratie van 0,5% als 1% zijn groeistoornissen van stengel en blad duidelijk waarneembaar. De aanwezige brandnetels zijn zelfs geheel verdwenen bij gebruik van dit middel. Het afstervingsproces zet zich bij alle behandelingen voort. Op 29 juni is de bosrank geheel afgestorven bij de Roundup behandelingen van 5% en hoger. Bij de 2%-concentratie verloopt het afstervingsproces duidelijk langzamer. Door de behandeling met

Garlon 4E is bij beide concentraties de bosrank sterk gekruld; de planten zijn gedeeltelijk in elkaar gezakt. Garlon heeft geen effect op kweekgras en riet, en vooral het kweekgras begint sterk te groeien. Op 18 augustus is de bosrank op alle met Roundup behandelde vakken gedood. Ook op de met Garlon behandelde vakken is de bosrank verdwenen, maar dit kan een gevolg zijn van de Roundup behandeling van 30 juni. Het afzonderlijke effect van Garlon kan hierdoor niet voldoende beoordeeld worden. Eind oktober 1987 loopt de bosrank pleksgewijs via het wortelstelsel weer uit. Tussen de behandelingen met verschillende concentraties waren echter geen kwantitatieve verschillen duidelijk.

In 1988 zijn alle proefvakken door de behandeling met Fydulan G in het voorjaar van dat jaar geheel onkruidvrij gebleven. Ook de bosrank bleef voldoende bestreden mede als gevolg van de pleksgewijze herbespuiting met Roundup van de opslag. Op geen van de proefvakken is enige schade aan de beplanting geconstateerd, d.w.z. ook niet daar waar de stamvoet met Roundup gespoten is.

Proef 3

Bij deze proef bleek de voorbehandeling door het afknippen en verwijderen van de bosrank en het strooien van Fydulan G zeer afdoende te werken. In het gemengd loofhout moest echter wel de bestaande dichte ondergroei verwijderd worden om de bosrank te kunnen exponeren aan een doelgerichte bespuiting met Roundup. De bespuiting van de bosrank in mei met zowel Roundup 5% als Garlon 4E 1% bleek afdoende te werken. De werking van Garlon 4E was echter iets trager en het had ook geen effect op kweekgras. Er was een tweede bespuiting met Roundup 5% in september nodig om de laatste uitgelopen exemplaren bosrank te bestrijden. Ook in deze proef zijn geen beschadigingen van de bomen in de opstand waargenomen. In 1989 is geen hergroei van de bosrank meer geconstateerd.

Discussie en conclusie

De bosrank is moeilijk te bestrijden omdat de plant onder, tussen en op de waardplanten groeit. Bij chemische bestrijding kan, tenzij deze soortspecifiek is, ook de waardplant beschadigd of gedood worden. Mechanische bestrijding door knippen, trekken en verwijderen van de plant is niet effectief, omdat het vrijwel onvermijdelijk is dat stengel- of wortelresten achterblijven die opnieuw kunnen uitgroeien. De bosrank is voorts een plant die zich over grote afstanden kan verspreiden door de productie van enorme hoeveelheden lichte zaden die door de wind verspreid worden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de aangeplante exemplaren in de Almeerderhout snel tot een ware plaag zijn uitgegroeid. De

oorzaak daarvan is naast de vruchtbare kalkrijke grond het open karakter van het jonge bos in aanleg. Deze combinatie van factoren creëerde een ideale groeiplaats in een nieuwe omgeving. Dit is vergelijkbaar met de situatie van de bosrank in Nieuw-Zeeland. In dit land is de bosrank niet inheems, maar aan het begin van deze eeuw door Engelse kolonisten ingevoerd. De bosrank heeft zich daar zodanig verspreid dat er nu sprake is van een ernstige plaag in bossen. Deze wordt wel gerekend tot de grootste bedreiging van het inheemse bos (Atkinson 1984).

Na het constateren van de schade in de Almeerderhout is dan ook meteen met een actief bestrijdingsprogramma begonnen, vooral ook om de mogelijk snelle verspreiding een abrupt halt toe te roepen. Het gevaar van een epidemie en de omvang van de aangerichte schade heeft het gebruik van chemische middelen noodzakelijk gemaakt. In de Almeerderhout was de situatie gelokaliseerd rondom de oorspronkelijk aangeplante specimina, waarbij de overgroeide bomen en struiken niet hoger dan ca. 5 m waren. Er was hier dus duidelijk sprake van een infectiehaard waar de bestrijding op geconcentreerd kon worden. In eerste instantie is gezocht naar een mogelijkheid om alleen de bosrank te vernietigen zonder daarbij de ondergroeïende bomen en struiken te beschadigen. Dit is goed gelukt door allereerst de aanwezige onkruidvegetatie te bestrijden en in een enkel geval de tussenbeplanting te verwijderen. Hierdoor werd het bos toegankelijk en de bosrank geëxponeerd zodat een doelgerichte bespuiting kon plaatsvinden zonder daarbij de bomen te raken. Uit proef 1 is gebleken dat met Fydulan G alle onkruiden goed bestreden werden met uitzondering van de bosrank zelf zodat deze goed bereikbaar wordt. Uit de proeven 2 en 3 blijkt dat de bosrank uitstekend bestreden kan worden met Roundup. Hierbij geeft de 2%-concentratie goede resultaten, maar de werking verloopt traag en er is iets meer hergroei dan bij de hogere concentraties. Tussen de hogere concentraties was

geen duidelijk verschil zodat een concentratie van 5% optimaal is. Garlon 4E blijkt eveneens de bosrank goed te bestrijden. De werking van dit middel verloopt echter trager dan die van Roundup en ook de eenzaadlobbige onkruiden worden niet bestreden. Hierdoor kon het kweekgras zich snel uitbreiden zodat de bosrank minder goed bereikt kon worden. De proef met Garlon 4E kon niet lang genoeg gevolgd worden om een duidelijke conclusie te trekken. Uit het totaal van de proeven blijkt dat Roundup een doeltreffend middel is dat bij een concentratie van 5% de bosrank effectief kan bestrijden wanneer de plant goed groeit en goed bereikbaar is. Dit stemt ook overeen met de resultaten van onderzoek in het buitenland. Ook hieruit blijkt dat naast de middelen fosamine, triclopyr, picloram, amitrol en clopyralid met of zonder residu-werking in de grond, het gebruik van glyfosaat het meest doeltreffend is (Popay 1986). Roundup heeft geen residuwerking in de grond en beschadigt de bomen niet als er zorgvuldig gericht gespoten wordt. Zelfs bij een zeer zware bosrankbezetting kan deze afdoende bestreden worden zonder de beplanting te beschadigen. Wel moest in dit geval de bosrank eerst afgeknipt en verwijderd worden, zodat na het doden van het andere onkruid de hergroei goed bereikbaar was. Bij een zware bosrankbezetting moet rekening gehouden worden met nieuwe uitloop na de eerste bestrijding. Er moet daarom op hergroei gecontroleerd worden gedurende een of meerdere seizoenen daarna.

Geschat wordt dat de kosten van de boven beschreven bestrijdingsmethode ruimschoots opwegen tegen de eventuele kosten van vernietiging van de jonge opstand en van de herbeplanting. Het spreekt voor zich dat een vroegtijdig ingrijpen in een bedreigde opstand kostenbesparend is. Tot slot wordt nog opgemerkt dat het introduceren van nieuwe plantesoorten in een gebied altijd risico's met zich mee kan brengen zoals uit het bovenstaande geval met de bosrank of ook wel boswurger genoemd, mag blijken.

Samenvatting

De bosrank (*Clematis vitalba*) die in 1974 in de Almeerderhout is geïntroduceerd ter verrijking van de bosvegetatie is door de goede groeiomstandigheden in 1986 uitgegroeid tot een ware plaag. Een aantal jonge opstanden werd door de bosrank verstikt. Chemische bestrijding was noodzakelijk om de opstanden te redden en om verdere verspreiding te voorkomen. Allereerst zijn de opstanden in het voorjaar onkruidvrij gemaakt door het strooien van Fydulan-G-korrels met een dosis van minimaal 80 kg/ha. De bosrank kwam hierdoor vrij en kon in juni doelgericht bespoten worden met 5%-Roundupoplossing (300 l/ha). Uitlopers dienden nogmaals met Roundup behandeld te worden. Met deze bestrijdingsstrategie kon de bosrank zelfs in de zeer zwaar bezette opstanden met succes bestreden worden zonder dat de bomen beschadigd werden.

Literatuur

- Atkinson, I. A. E., 1986. Distribution and potential range of Old Man's Beard *Clematis vitalba*, in New Zealand. Information Series no 11: 4-6. Dept. Lands and Survey. Wellington, New Zealand, 68 pp.
- Clapham, A. R., Tutin, T.G., et al 1962. Flora of the British Isles. 2nd ed. Cambridge University Press.
- Downard, P., 1986. Herbicides for control of Old Man's Beard. Scrub, Forest and Shelter. Research Note p. 108-109.
- Ehlers, W., 1965. Trials on the use of amitrole and dalapon in conifer plantations. Allgemeine Forstzeitschrift 20: 294-96.
- Fort, G., 1975. Zero tillage and the evolution of the flora in vineyards in Savoy. Comptes Rendu de la 8e conference du coloma: 890-895.
- Fryer, J. D. & R. J. Makepeace, (eds), 1978. Weed control handbook. Vol 2. Recommendations. Blackwell Scientific Publication. Oxford. 325 pp.
- Grime, J. P. & G. Mason, 1981. A comparative study of germination characteristics in a local flora. Journal of ecology 69: 1017-1059.
- Holm, I. G. & J. V. Pancho, (eds), 1979. A geographical atlas of world weeds. Wiley Interscience 391 pp.
- Kennedy, P. C., 1984. The general morphology and ecology of *Clematis vitalba*. In-

- formation Series No 11: 26-36. Dept. of Lands and Survey. Wellington, New Zealand.
- Koridon, A. H. & A. Smit, 1972. Vestigingsmogelijkheden van bosplanten na uitzaai in bossen van de IJsselmeerpolders. Lelystad. Intern Rapport RIJP, 305. 17 pp.
- Mitchell, A. F., 1975. Three forest climbers. Ivy, Old Man's Beard and honeysuckle. Forestry commission Forest Record 102. HMSO. 23 pp.
- Popay, A. L., 1984. Prospects for the herbicidal control of Clematis vitalba. Information Series no. 11: 43-47. Dept. Lands and Survey. Wellington, New Zealand. 68 pp.
- Popay, A. L., 1986. Chemical control of clematis vitalba. Protect, Journal of the Noxious Plants Officers Institute 7 (3): 24-27.
- Ryan, C., 1985. Pests and problems. Old Man's Beard. Soil & Water 1985 (3): 13-17.
- Salisbury, E. J., 1952. Downs and Dunes. G. Bell and Sons, London. 152 pp.
- Sieber, M. & L. J. Kucera, 1980. On the stem anatomy of Clematis vitalba L. IAWA Bull 1 (1-2): 49-54.
- Weeda, E. J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra, 1985. Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 1. I.V.N. 304 pp.
- West, C., 1987. Battling Old Man's Beard. New Zealand Gardener (4): 57-58.
- Westhof, V. & A. J. den Held, 1975. Plantengemeenschappen in Nederland. Thieme & Cie. Zutphen. 324 pp.

M. E. Mensink*, J. Tiemersma* en A. J. H. Willems**

Doelstellingen en beheersbeslissingen van particuliere boseigenaren

Particuliere boseigenaren bezitten 41 procent van het Nederlandse bos (CBS, 1985). Iedere eigenaar heeft zijn eigen opvattingen over het doel van zijn bezit en het bosbeheer dat wordt toegepast. Over het hoe en wat daarvan is echter weinig bekend. Welke zijn de doelstellingen van de eigenaren en hoe stemmen zij hun beheersbeslissingen daarop af?

Inhoud van het onderzoek

Onbekendheid met de opvattingen die boseigenaren hebben over het beheer van hun bezit vormde aanleiding tot een verkennend onderzoek naar de doelstellingen van de Nederlandse particuliere boseigenaren (verder eigenaren genoemd) en de vertaling van die doelstellingen in beheersbeslissingen.

Het onderzoek, uitgevoerd door Mensink en Tiemersma, heeft plaatsgehad in het kader van een afstudeervak vanuit de vakgroep Bosbouw van de Landbouwniversiteit Wageningen en de Directie Bos- en Landschapsbouw (BLB) van het Ministerie van LNV.

De volgende vragen stonden daarbij centraal:

- Welke doelstellingen hanteren de boseigenaren?
- In welke mate spelen doelstellingen een rol in de beheersbeslissingen van de eigenaren?
- Welke andere factoren zijn van invloed op deze beheersbeslissingen?

- Welke opvattingen hebben de eigenaren over de doelstelling en het in te vullen beheersaccent zoals verwoord in het Model Beheersplan 1986?

Daarnaast is aandacht besteed aan de mate waarin de doelstellingen van de eigenaren medebepalend zijn voor de boomsoortenkeuze, het dunnen en het moment van eindkap. Verder is gekeken welke andere informatie, opgedeeld in groeiplaats- en opstandsfactoren en randvoorwaarden, hierop van invloed is.

Onderzoeksmethode en enquête

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een enquête onder twintig particuliere boseigenaren met bezittingen tussen 50 en 250 ha (in verband met het te verwachten bedrijfsmatige karakter van deze bezittingen), verspreid over Nederland. Deze bezittingen zijn geselecteerd door de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren uit het ledenbestand van de vereniging. De eigenaren nemen zelf de beheersbeslissingen op hun bezit. Allen hebben in elk geval houtproductie in hun doelstellingen staan. Bedrijven geheel gericht op natuur(beheer) maken dus geen onderdeel uit van de populatie.

Vanwege de statistisch gezien kleine groep respondenten en de kwalitatieve aard van de onderzochte begrippen mogen de conclusies slechts als signalen gelezen worden. Zij gelden alleen voor bezittingen soortgelijk aan die van de geïnterviewden. In verband met de leesbaarheid zijn zij echter als algemeen geldend verwoord.

* Student bosbouw L.U.W.

** Beleidsmedewerker Directie Bos- en Landschapsbouw, Ministerie van LNV